

“ตัดหวายอย่าไว้หน่อ
ฆ่าพ่ออย่าไว้ลูก”

กบฏ

“ไอรส” รัชทายาทพระเจ้าตาก
“นัดดา” พระพุทธยอดฟ้าฯ

เจ้าฟ้าเหม็น

ปราชญ์ เครื่องทอง

ศิลปวัฒนธรรม
ART & CULTURE
ฉบับพิเศษ

ตัวอย่าง

ตัวอย่าง

กบฏเจ้าฟ้าเหม็น

“โอรส” รัชทายาทพระเจ้าตาก

“นัสดา” พระพุทธยอดฟ้าฯ

ปราชญ์ เครือทอง

ราคา ๑๗๐ บาท

กบฏเจ้าฟ้าเหม็น • ปรามินทร์ เครือทอง

พิมพ์ครั้งแรก : กันยายน ๒๕๔๗

พิมพ์ครั้งที่ ๒ : ตุลาคม ๒๕๔๗

พิมพ์ครั้งที่ ๓ (ปรับปรุง) : มีนาคม ๒๕๕๕

ราคา ๑๗๐ บาท

ข้อมูลทางบรรณานุกรม

ปรามินทร์ เครือทอง.

กบฏเจ้าฟ้าเหม็น พิมพ์ครั้งที่ ๓ (ปรับปรุง).

กรุงเทพฯ : มติชน, ๒๕๕๕.

๒๔๐ หน้า : ภาพประกอบ.

๑. อภัยธิเบศร์, เจ้าฟ้า (เจ้าฟ้าเหม็น)--ชีวิตประวัติ

๒. อภัยธิเบศร์, เจ้าฟ้า (เจ้าฟ้าเหม็น)--ผู้ถูกกล่าวหา--

กบฏ--การโค่นราชบัลลังก์--รัชกาลที่ ๒ I. ชื่อเรื่อง
923.1

ISBN 978 - 974 - 02 - 0858 - 7

สำนักพิมพ์มติชน

- ผู้จัดการสำนักพิมพ์ : สุชาติ ศรีสววรรณ
- บรรณาธิการบริหาร : สุลักษณ์ บุญปาน
- ที่ปรึกษาสำนักพิมพ์ : สุพจน์ แจ้งเร็ว, จุฬาลักษณ์ ภูเกิต, นงนุช สิงหเดชะ
- บรรณาธิการสำนักพิมพ์ : ศิริพงษ์ วิทย์วิโรจน์
- ผู้ช่วยบรรณาธิการ : อพิสิทธิ์ ธีระจาวรณ
- พิสูจน์อักษร : พัทธินลิน อินทรหอม
- ศิลปกรรม : นุสรา สมบูรณ์รัตน์
- ออกแบบปก : สุลักษณ์ บุญปาน

บริษัท มติชน จำกัด (มหาชน) : ๑๒ ถนนเทศบาลนฤมาล

ประชาชนิเวณ ๑ เขตจตุจักร กรุงเทพฯ ๑๐๙๐๐

โทรศัพท์ ๐-๒๕๕๐-๐๐๒๑ ต่อ ๑๓๓๕

โทรสาร ๐-๒๕๕๐-๕๔๑๔

แม่พิมพ์สี-ขาวดำ : กองพิมพ์สี บริษัท มติชน จำกัด (มหาชน)

๑๒ ถนนเทศบาลนฤมาล ประชาิเวณ ๑ เขตจตุจักร กรุงเทพฯ

๑๐๙๐๐ โทรศัพท์ ๐-๒๕๕๐-๐๐๒๑ ต่อ ๒๔๐๐-๒๔๐๒

พิมพ์ที่ : โรงพิมพ์มติชนปากเกร็ด ๒๗/๑ หมู่ ๕ ถนนสุขาประชา
สรรค์ ๒ ตำบลบางพูด อำเภอบางเกร็ด นนทบุรี ๑๑๑๒๐

โทรศัพท์ ๐-๒๕๕๔-๒๑๓๓, ๐-๒๕๕๒-๐๕๙๖

โทรสาร ๐-๒๕๕๒-๐๕๙๗

จัดจำหน่ายโดย : บริษัท งานดี จำกัด (ในเครือมติชน) ๑๒ ถนน
เทศบาลนฤมาล ประชาิเวณ ๑ เขตจตุจักร กรุงเทพฯ ๑๐๙๐๐

โทรศัพท์ ๐-๒๕๕๐-๐๐๒๑ ต่อ ๓๓๕๐, ๓๓๕๑

โทรสาร ๐-๒๕๕๑-๙๐๑๒

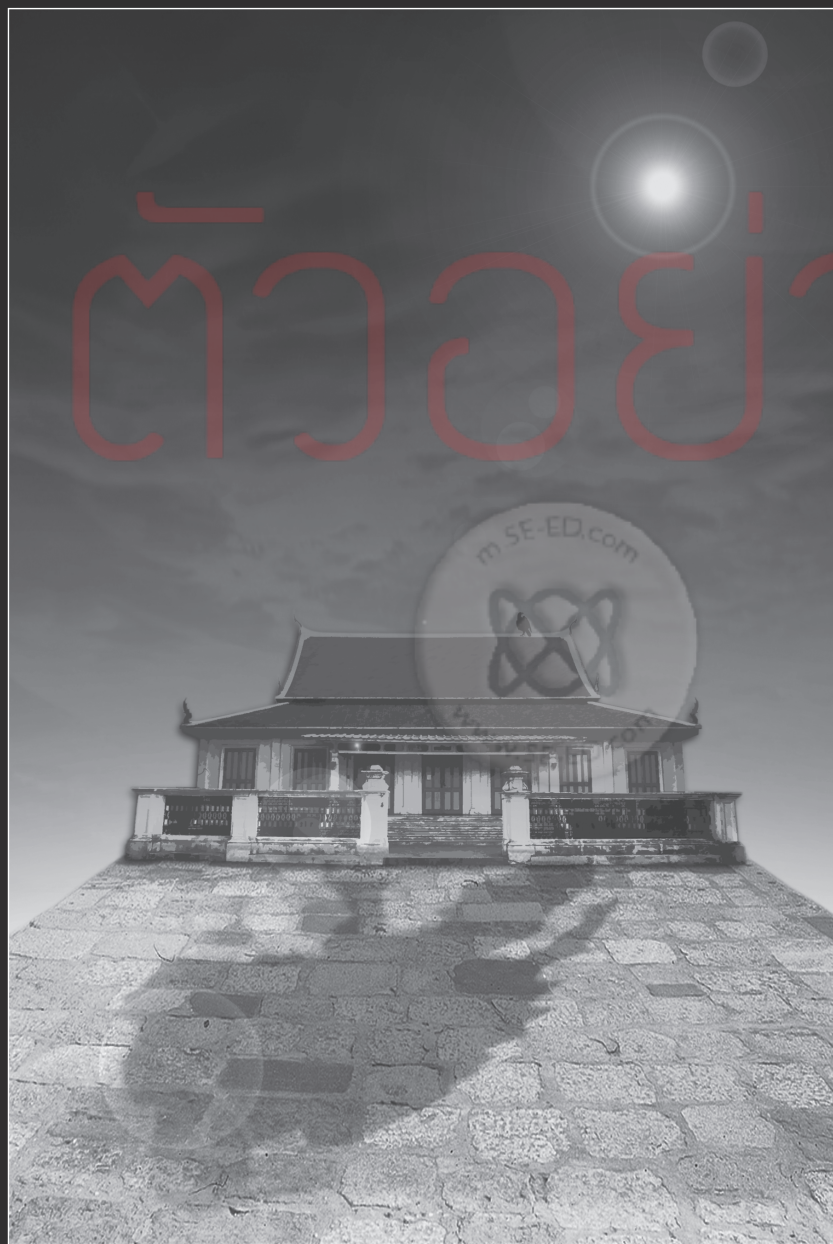
Matichon Publishing House a division of Matichon Public Co., Ltd.

12 Tethsabannaruean Rd, Prachanivate 1, Chatuchak, Bangkok 10900
Thailand

หนังสือเล่มนี้พิมพ์ด้วยหมึก
ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม
เพื่อปกป้องธรรมชาติ
และสุขภาพของผู้อ่าน

ตัวอย่าง

สารบัญ

กบฏเจ้าฟ้าเหม็น

“โอรส” รัชทายาทพระเจ้าตาก

“นัคตา” พระพุทธรูปค้ำฟ้า

คำนำ พิมพ์ครั้งที่ ๓ (ปรับปรุง)

(๙)

คำนำ (พิมพ์ครั้งแรก)

(๑๒)

๑ การเมืองปลายกรุงธนบุรี

๓

ความขัดแย้งระหว่างพ่อกับตา

๔

พระเจ้าตากกับลูกสาวเจ้าพระยาจักรีเป็นสนมเอก

๑๔

ความเป็นมาของเจ้าจอมมารดาฉิมใหญ่ พระราชมารดาเจ้าฟ้าเหม็น

๑๗

ตรวจสอบเรื่อง “นางห้ามประสูติเจ้า” มเหสีลับลับของพระเจ้าตาก

๑๘

๒ กำเนิดเจ้าฟ้าเหม็น

๒๗

กำพร้าแม่

๒๘

เหตุที่เจ้าฟ้าเหม็นเป็น “เจ้าฟ้า”

๒๙

ชีวิตวัยเด็ก

๓๓

เจ้าฟ้าเหม็น ว่าที่รัชทายาทพระเจ้าตาก

๓๖

๓ กบฏพระยาสุรศักดิ์ สันบุญสันบารมีพ่อ

๔๓

เหตุกบฏพระยาสุรศักดิ์

๔๖

เจ้าพระยาจักรีปราบยุคเข็ญ

๕๐

ประหารชีวิตพระเจ้าตาก

๕๒

๔ สันญาติ ชาตมित्र

๕๙

เจ้าฟ้าเหม็นรอดจากการประหาร

๖๑

ความขัดแย้งทางการเมืองและเรื่องส่วนตัว

๖๔

ตัวอย่าง

๕	เจ้าฟ้าหมื่นในพระราชวงศ์จักรี ขนานพระนามเจ้าฟ้าหมื่นใหม่ นามอัปมงคล เจ้าฟ้านอกพงศาวดาร	๗๕ ๗๗ ๗๘ ๘๑
๖	วังท่าพระ ที่ประทับเจ้าฟ้าหมื่น วังท่าพระของเจ้าฟ้าหมื่น	๘๓ ๘๗
๗	สิ้นร่มโพธิ์ ร่มไทร ลูกเจ้าฟ้าหมื่น พี่น้องเจ้าฟ้าหมื่น สิ้นคุณยายสา สิ้นวังหน้าพระยาเสือ สิ้นบุญคุณตา	๑๐๗ ๑๐๘ ๑๑๐ ๑๑๑ ๑๑๒ ๑๑๕
๘	เปลี่ยนแผ่นดิน ก็สิ้นนาม รากฐานพระราชวงศ์จักรี เมื่อเริ่มต้นกรุงรัตนโกสินทร์ ต้นเหตุกฎตันรัชกาลที่ ๒	๑๑๙ ๑๒๒ ๑๒๔
๙	คดีกบฏเจ้าฟ้าหมื่น ต้นคดีกบฏเจ้าฟ้าหมื่น สำนวนการสอบสวนคดีกบฏ	๑๒๗ ๑๓๐ ๑๓๑

ตัวอย่าง

๑๐ เจ้าฟ้าเหม็นคิดการกบฏจริงหรือ?

คำให้การชี้เจ้าฟ้าเหม็นไม่ผิด
พี่น้องคิดวางแผน

๑๑ ประหารเจ้าฟ้าเหม็น

จับเจ้าฟ้าเหม็น
ปูนบำเหน็จอีกา

๑๒ ลูกเจ้าตากที่เหลือ

๑๓ ปิตคัต

สมมุติฐานข้อแรก
สมมุติฐานข้อที่สอง
สมมุติฐานข้อที่สาม
สมมุติฐานข้อที่สี่

๑๔ สรุป

ภาคผนวก

ภาคผนวก ๑ วัตถุภัยทายารวม อนุสรณ์สุดท้ายของเจ้าฟ้าเหม็น
ภาคผนวก ๒ เพลงยาว เจ้าฟ้ากรมขุนกระษัตราธิราช
ทรงปฏิสังขรณ์วัดอโศกไทยทาราม

๑๔๑

๑๔๔

๑๔๕

๑๔๙

๑๕๐

๑๕๓

๑๕๙

๑๖๕

๑๖๗

๑๖๗

๑๖๘

๑๖๘

๑๗๑

๑๗๗

๒๐๕

คำนำ

กบฏเจ้าฟ้าหมื่น

“โอรส” รัชทายาทพระเจ้าตาก

“นัคดา” พระพุทธยอดฟ้าฯ

พิมพ์ครั้งที่ ๓ (ปรับปรุง)

ตัวอย่าง

หนังสือ กบฏเจ้าฟ้าหมื่น พิมพ์ครั้งแรก เมื่อเดือนกันยายน ๒๕๔๗ และพิมพ์ครั้งที่ ๒ ในเดือนถัดมา การพิมพ์ครั้งนี้เป็นการพิมพ์ครั้งที่ ๓ ห่างจากการพิมพ์ครั้งแรกเป็นเวลา ๘ ปี

ตลอด ๘ ปีมานี้ หลายท่านทั้งครูบาอาจารย์ นักวิชาการ ได้ใช้ประโยชน์จาก กบฏเจ้าฟ้าหมื่น ไปมากบ้างน้อยบ้าง ส่วนท่านผู้อ่านทั่วไปก็ได้ใช้ความรู้ความคิดไว้พูดคุยกถเถียง แต่อีกหลายท่านยังคงได้ถามถึง กบฏเจ้าฟ้าหมื่น อยู่เรื่อยๆ เพราะพลาดโอกาสไปเมื่อ ๘ ปีก่อน

นอกจากเนื้อหาการสอบสวนคดีการเมืองเมื่อต้นกรุงรัตนโกสินทร์แล้ว คำถามที่พบบ่อยจาก กบฏเจ้าฟ้าหมื่น คือ เหตุใดเจ้าฟ้าสุพันธุ์วงศ์ พระองค์นี้จึงมีพระนามว่า “หมื่น” ซึ่งฟังดูไม่สมกับเป็นพระนามของลูกเจ้าฟ้าเจ้าแผ่นดิน

เอกสารต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นพระราชพงศาวดาร จดหมายเหตุ ความทรงจำของกรมหลวงนรินทรเทวี และจดหมายเหตุต่างๆ เรียกพระนามเหมือนกัน คือเจ้าฟ้าสุพันธุ์วงศ์ หรือเจ้าฟ้ากรมขุนกษัตราธิราช

ไม่มีเอกสารฉบับใดเรียกพระนาม “เหม็น” ก่อนเกิดเหตุกบฏขึ้น

พระนาม “เหม็น” ปรากฏขึ้นเมื่อต้นรัชกาลที่ ๒ ใน “คำพิพากษา” ที่ตัดสินโดยพระองค์เจ้าชายทับ หรือต่อมาคือพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว

พระนาม “เหม็น” มาจากไหน?

เมื่อตรวจสอบ “คำพิพากษา” ในจดหมายเหตุ “การปราบปรามกบฏ” เรื่องหม่อมเหม็นกับพวกเป็นกบฏ จ.ศ. ๑๑๗๑ ก็พบเบาะแสสำคัญว่า พระนาม “เหม็น” นั้นเป็นพระนามเดิมของพระองค์นั่นเอง “จึงมีพระบรมราชโองการสั่งให้ถอดกรมขุนกระษัตราธิราชออกจากตำแหน่งเรียกตามชื่อเดิมว่าหม่อมเหม็น”

อันที่จริง ถ้าเป็นราษฎรสามัญ การตั้งชื่อให้ “น่าเกลียดๆ” อย่างนี้อาจจะถือเป็นเรื่องปกติในอดีต เพราะมีความเชื่อว่าชื่ออัปมงคลจะทำให้ผีไม่เอาตัวไป หรือเสียชีวิตตั้งแต่ยังเป็นทารก ที่เรียกว่า “ลูกผีลูกคน”

แต่การเป็นเจ้าฟ้าเจ้าแผ่นดินนั้นต่างออกไป เพราะการเป็นพระญาติกับ “สมมุติเทพ” ย่อมถือเป็นผู้มีบุญมาเกิด มีเทวดาคุ้มครองอยู่แล้ว และยังมีพิธีกรรมต่างๆ เพื่อปกป้องคุ้มครองเมื่อแรกเกิดเหนือกว่าราษฎรสามัญ ทำให้ไม่จำเป็นต้องตั้งพระนามเพื่อป้องกันผีมากเท่ากับคนทั่วไป

แต่กรณีของเจ้าฟ้าเหม็นอาจจะเป็นกรณีพิเศษ

เพราะเมื่อประสูตินั้น เกิดเหตุอัปมงคลหลายประการ คือ “แม่มดทั้งสี่ จิ้งจกตกพร้อมกัน แมงมุมอนิจกรรม จิ้งจกไปได้ ๑๒ วัน เจ้าแม่สั่นพระชนม์”

จะเป็นด้วยเหตุนี้หรือไม่ ลูกพระเจ้าแผ่นดินอย่างเจ้าฟ้าเหม็นจึงต้องมี “พระนามเดิม” ว่า “เหม็น” เพื่อป้องกันผีเหมือนอย่างคนทั่วไป

นี่คือปริศนาอีกข้อหนึ่งในพระประวัติของเจ้าฟ้าเหม็น นอกเหนือไปจากคดีกบฏทางการเมือง ซึ่งหนังสือเล่มนี้ได้พยายาม

สอบสวนหาหลักฐานเพื่อคลี่คลายคดีให้กระจ่าง

หนึ่ง ในการพิมพ์ครั้งที่ ๓ นี้ ได้เพิ่มเติมภาคผนวกขึ้นอีก ๒ ส่วน ซึ่งเป็น “หลักฐาน” ที่ได้เพิ่มเติมหลังจากการพิมพ์ครั้งที่ ๒ ไปแล้ว เรื่องแรกเป็นบทวิเคราะห์ว่าด้วยเรื่องมูลเหตุแห่งการสร้างและที่มาของชื่อ “วัดอภัยทายาราม” หรือที่มีฉายานามตามคำของเจ้านายเมื่อต้นกรุงรัตนโกสินทร์ว่า “วัดขบถชื่ออภัย” เรื่องที่ ๒ เป็น “เพลงยาวเจ้าฟ้ากรมขุนภานุรัตนฤตย์ ปฏิสังขรณ์วัดอภัยทายาราม” คัดมาจากต้นฉบับสมุดไทย หอสมุดแห่งชาติ ถือเป็นหลักฐานชั้นต้นชิ้นสำคัญอีกชิ้นหนึ่งในพระประวัติของเจ้าฟ้าหมื่น

หนังสือ กบฏเจ้าฟ้าหมื่น เป็นชิ้นส่วนเล็กๆ ในประวัติศาสตร์ไทย แต่ก็มีความน่าสนใจไม่แพ้ชิ้นส่วนอื่นๆ เพราะได้สะท้อนจากการเมืองตอนสำคัญในสมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์ได้เป็นอย่างดี

ถึงวันนี้คัดกบฏเจ้าฟ้าหมื่น มีอายุ ๒๐๓ ปี แต่ก็ไม่สามารถ “ปิดคดี” ได้อย่างสมบูรณ์ ยังคงต้องรอหลักฐานชิ้นใหม่ๆ เพื่อถอดรหัสอีกมาก

ทั้งนี้ก็ไม่แน่ว่า การพยายามหาข้อสรุปเพื่อ “ปิดคดี” จะเป็นเป้าหมายสำคัญของการศึกษาประวัติศาสตร์ แต่ความพยายามที่จะ “รู้พื้นคดี” นี้ขึ้นมาใหม่อยู่ตลอดเวลาต่างหาก ที่สำคัญที่เป็น “หัวใจ” ของประวัติศาสตร์

ปราชญ์ เครือทอง

พฤศจิกายน ๒๕๕๔

คำนำ

กบฏเจ้าฟ้าเหม็น

“โอรส” รัชทายาทพระเจ้าตาก

“นัคดา” พระพุทธยอดฟ้าฯ

พิมพ์ครั้งแรก

ตัวอย่าง

กบฏเจ้าฟ้าเหม็น เป็นคดีกบฏชิงราชบัลลังก์คดีสำคัญในยุคเริ่มต้นกรุงรัตนโกสินทร์ แต่ยังมีการศึกษาค้นคว้าถึงเบื้องลึกเบื้องหลังคดีนี้ได้น้อยมาก ไม่ต่างจากชื่อ “เจ้าฟ้าเหม็น” บุคคลสำคัญในระดับของรัชทายาทของสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี ก็กลายเป็นเจ้านอกพงศาวดารที่แทบไม่มีใครรู้จัก แม้ว่าวังท่าพระของพระองค์ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยศิลปากรเดี่ยวนี จะห่างพระบรมมหาราชวังแค่ข้ามถนน แต่ก็ไม่ได้ทำให้ชื่อ “เจ้าฟ้าเหม็น” เป็นที่รู้จักขึ้นมาแต่อย่างใด

แม้ว่าเจ้าฟ้าเหม็นจะมีพระชาติกำเนิดที่ยิ่งใหญ่ คือเป็นลูกของพระมหากษัตริย์ แต่ด้วยความที่เป็นลูกกษัตริย์นี้เอง กลับเป็นสิ่งที่ย้อนกลับมาทำร้ายพระองค์เกือบตลอดพระชนม์ชีพ จนเรียกได้ว่าเป็นเจ้าที่อาภัพที่สุดพระองค์หนึ่งในพงศาวดาร

เจ้าฟ้าเหม็นเป็นพระราชโอรสในสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี กับเจ้าจอมมารดาฉิมใหญ่ ลูกสาวของเจ้าพระยาจักรี ขุนนางที่มีอำนาจมากที่สุดคนในแผ่นดินกรุงธนบุรี ซึ่งต่อมาปราบดาภิเษกเป็นพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกฯ รัชกาลที่ ๑ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์

เท่ากับว่าทรงเป็น “ลูกเจ้าตาก” เป็นหลานรัชกาลที่ ๑ และมา
สิ้นพระชนม์ในรัชกาลที่ ๒ ด้วยคดีกบฏ โดยการตัดสินของพระองค์
เจ้าชายทับ หรือต่อมาคือพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว

พูดให้ง่ายคือ พระประวัติอันอัศจรรย์ลำดับแรกของเจ้าฟ้า
เหม็นคือ ทรงเป็นลูกเจ้าตาก เป็นหลานรัชกาลที่ ๑ ทรงถูกลำเริ่
โทษในคดีกบฏต่อรัชกาลที่ ๒ โดยคำพิพากษาของรัชกาลที่ ๓

เบื้องหลังคดีกบฏเจ้าฟ้าเหม็นนับเป็นเหตุอัศจรรย์ลำดับที่สอง
เนื่องจากมี “อิกา” แสนรู้ตัวหนึ่งคาบเอาบัตรสนเท่ห์ กล่าวโทษเจ้า
ฟ้าเหม็นกับพวกเป็นกบฏ เจาะจงไปถึงให้น้ำพระบรมศพรัชกาลที่ ๑
คือหน้าพระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท อันเป็นที่ตั้งพระบรมศพขณะนั้น

นอกจากพระประวัติที่น่าสนใจอย่างยิ่งแล้ว คดีกบฏเจ้าฟ้า
เหม็นยังเป็นเบาะแสสำคัญให้ค้นหาข้อเท็จจริงที่ว่าคดีนี้เป็นคดี
“ส่วนตัว” ที่เกิดขึ้นจากความขัดแย้งระหว่างพระราชวงศ์ทั้งสองจริง
หรือไม่

โดยเฉพาะข้อกล่าวหาฉกรรจ์ที่ว่า “ลูกเจ้าตาก” คิดล้มล้าง
พระราชวงศ์ใหม่ และในทางกลับกันที่พระราชวงศ์ใหม่ใช้คดีนี้เพื่อ
กวาดล้าง “ลูกเจ้าตาก” ข้อกล่าวหาเหล่านี้มีที่มาที่ไปอย่างไร และมี
ความเป็นจริงมากแค่ไหน

แน่นอนว่าคดีกบฏเจ้าฟ้าเหม็นมีความซับซ้อนหลายแง่มุม มี
ความสำคัญมากไปกว่าคดีประทุษร้ายต่อแผ่นดินธรรมดา การศึกษา
ข้อเท็จจริงในคดีนี้แม้ว่าจะมีหลักฐานอย่างจำกัด โดยเฉพาะสำนวน
การสอบสวนที่เขียนขึ้นจากฝ่ายโจทก์ฝ่ายเดียว แต่อย่างไรก็ดี
ในความจำกัดนี้ก็ยังสามารถห่อหุ้มไว้ให้มากพอที่จะนำมาวิเคราะห์
ค้นหาข้อเท็จจริงได้ไม่ลำบากนัก

แม้ว่าพระประวัติเจ้าฟ้าเหม็น เมื่อรวมกับคดีกบฏนี้แล้วจะมี
เพียงไม่กี่บรรทัดในพระราชพงศาวดาร แต่จากบันทึกต่างๆ และ
เหตุการณ์แวดล้อม ทำให้สามารถปะติดปะต่อเรื่องราวของเจ้าฟ้า
เหม็นได้ตั้งแต่ประสูติจนถึงวันสิ้นพระชนม์ แต่สิ่งที่ได้มากไปกว่านั้นก็

คือภาพประวัติศาสตร์การเมือง ความสัมพันธ์ และความรู้สึกที่มีต่อกันระหว่างพระราชวงศ์ทั้งสอง ในช่วงปลายกรุงธนบุรีและต้นกรุงรัตนโกสินทร์

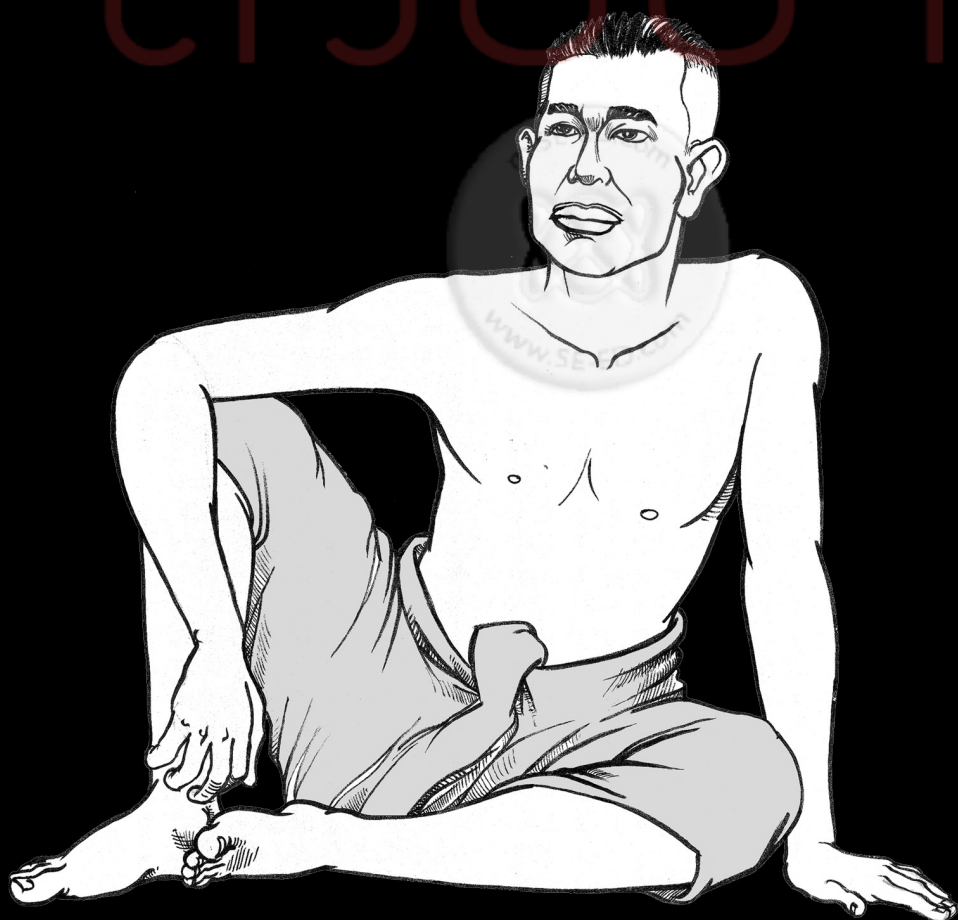
คติภพเจ้าฟ้าหมื่นจึงเสมือนกระจกสะท้อนเบื้องลึกเบื้องหลังประวัติศาสตร์พระราชวงศ์ของพระมหากษัตริย์ไทยในสมัยหนึ่งได้ไม่แพ้เรื่องราวอื่นๆ ในพระราชพงศาวดาร

ปราชญ์ เครือทอง

สิงหาคม ๒๕๔๗

ตัวอย่าง

“เจ้าฟ้าเหม็น” ลายเส้นโดย สุลักษณ์ ภูนปาน

ตัวอย่าง

กบฏเจ้าฟ้าเหม็น
“โอรส” รัชทายาทพระเจ้าตาก
“นัคตา” พระพุทธยอดฟ้าฯ

ตัวอย่าง

ปลายแผ่นดินสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี พระองค์มีพระสตีฟนเพื่อนถึงสัญญา
วิปลาส เจ้าพระยาจักรี ซึ่งมีอำนาจสูงในขณะนั้นจึงปราบดาภิเษกขึ้นเป็นพระ
มหากษัตริย์แทน

ตัวอย่าง

๑

การเมือง ปลายกรุงธนบุรี

“เจ้าฟ้าหมื่น ทรงกำเนิดมาเพื่อเป็นกษัตริย์ต่อจากพระราชบิดา แต่เคราะห์กรรม
ทำให้มีชีวิตอาภัพตลอดพระชนม์ชีพ ซึ่งเป็นผลมาจากการเมืองทั้งสิ้น ทั้งที่พระองค์
ไม่เคยมีส่วนเกี่ยวข้องใดๆ นอกจากเกิดมาเป็นลูกเจ้าตากเท่านั้น”